

7^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Η λύση του γόρδιου δεσμού

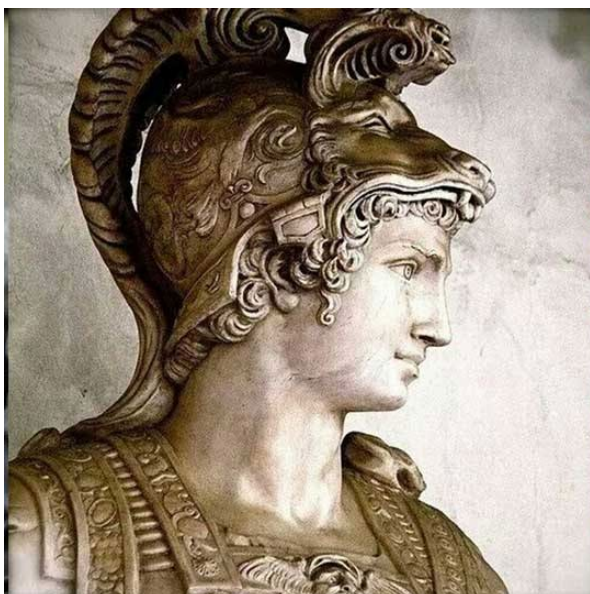

«Είναι ευχάριστο να κάνει κανείς μια ενάρετη ζωή και ο θάνατος δεν είναι καθόλου πικρός για όσους αποβλέπουν σε μια αθάνατη φήμη.»

Ο Αρριανός ήταν συγγραφέας, ιστορικός, φιλόσοφος, γεωγράφος, πολιτικός και στρατιωτικός, έπαρχος της Καππαδοκίας (130-137 μ.Χ.), Ρωμαίος πολίτης, Αθηναίος πολίτης, Άρχων της Αθήνας, γνωστότερος για τα έργα του «Αλεξάνδρου Ανάβασις» και «Ινδική». Γεννήθηκε στη Νικομήδεια της Μικράς Ασίας, γύρω στο 95 μ.Χ. και πέθανε σ' αυτή γύρω στο 180 μ.Χ. Σπούδασε πρώτα στη Νικόπολη της Ηπείρου, κοντά στο στωικό φιλόσοφο Επίκτητο και συνέχισε σπουδάζοντας στην Αθήνα, φιλοσοφική και ρητορική. Στα συγγραφικά του έργα είχε σαν παράδειγμα τον Ξενοφώντα.

Ο Αδριανός, τότε Ρωμαίος αυτοκράτορας, που τον γνώρισε στην Αθήνα, εκτίμησε τις αρετές του και τον έκανε έπαρχο της Καππαδοκίας, αξίωμα που δόθηκε σε Έλληνα για πρώτη φορά από τους Ρωμαίους, του έδωσε ακόμη τα δικαιώματα του Ρωμαίου πολίτη και ο Αρριανός απέκτησε το όνομα Φλάβιος κι έγινε «υποκατάστατος ύπατος». Με τις διοικητικές ικανότητες και την ανδρεία του, απόκρουσε τις επιδρομές του σκυθικού λαού των Αλανών εναντίον του Ρωμαϊκού κράτους, ενώ παράλληλα διακρίθηκε και για το έξοχο ερευνητικό του πνεύμα.

Γύρισε ξανά στην Αθήνα, όπου πήρε τον τίτλο του Αθηναίου πολίτη και το 145 μ.Χ. διορίστηκε από τον Αδριανό άρχοντας των Αθηνών. Έγινε πρύτανης της Πανδιονίδας φυλής. Γέρος πια άφησε την Αθήνα κι έφυγε για την πατρίδα του, όπου έγινε ιερέας της Δήμητρας και της Περσεφόνης. Η πιθανότερη ημερομηνία θανάτου είναι το 175 μ.Χ.

Κείμενο: Ἀρριανός, Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις 2.3.1-8 (διασκευή)

Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἐς Γόρδιον παρῆλθε, πόθος λαμβάνει αὐτὸν τὴν ἄμαξαν ἰδεῖν τὴν Γορδίου καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν. Πρὸς δὲ δὴ ἄλλοις καὶ τόδε περὶ τῆς ἀμάξης ἐμυθεύετο, ὅστις λύσειε τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάγγορδιονζης τὸν δεσμόν, τοῦτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας. Ἦν δὲ ὁ δεσμός ἐκ φλοιοῦ κρανίας καὶ τούτου οὔτε τέλος οὔτε ἀρχὴ ἐφαίνετο. Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἀπόρως μὲν εἶχεν ἐξευρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ, ἄλυτον δὲ περιιδεῖν οὐκ ἤθελε, μὴ τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσῃται, παίσας τῷ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμόν καὶ λελύσθαι ἔφη. Ἀπηλλάγη δ' οὖν ἀπὸ τῆς ἀμάξης αὐτός τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ὡς τοῦ λογίου τοῦ ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ δεσμοῦ συμβεβηκότος. Καὶ γὰρ καὶ τῆς νυκτὸς ἐκείνης βρονταί τε καὶ σέλας ἐξ οὐρανοῦ ἐπεσήμηναν· καὶ ἐπὶ τούτοις ἔθυε τῇ ὑστεραίᾳ Ἀλέξανδρος τοῖς φήνασι θεοῖς τὰ τε σημεῖα καὶ τοῦ δεσμοῦ τὴν λύσιν.

Απόδοση:

Ὄταν ὁ Ἀλέξανδρος ἔφτασε στο Γόρδιο, τον κατέλαβε έντονη επιθυμία να δει την άμαξα του Γόρδιου και τον δεσμό του ζυγού της άμαξας. Και επιπλέον, βέβαια, και αυτό λεγόταν για την άμαξα, ότι, δηλαδή, όποιος λύσει τον δεσμό του ζυγού της άμαξας, αυτός θα ήταν μοιραίο να εξουσιάσει την Ασία. Ο δεσμός ήταν από φλούδα κρανίας και δεν μπορούσε να δει κανείς ούτε τέλος ούτε αρχή. Ο Ἀλέξανδρος, επειδή δεν μπορούσε να βρει τη λύση του δεσμού, αλλά και δεν ήθελε να τον αφήσει άλυτο, γιατί φοβόταν ότι αυτό θα προκαλέσει κάποια αναταραχή στο πλήθος, αφού χτύπησε τον δεσμό με το ξίφος του, τον έκοψε και είπε ότι λύθηκε. Απομακρύνθηκε, λοιπόν, από την άμαξα ο ίδιος και οι σύντροφοί του, με την ιδέα ότι είχε εκπληρωθεί ο χρησμός για τη λύση του δεσμού. Και πράγματι, τη νύχτα εκείνη βροντές και λάμψη από τον ουρανό φανέρωσαν τα σημάδια του Θεού. Γι' αυτό τον λόγο ο Ἀλέξανδρος την επόμενη μέρα πρόσφερε θυσία στους θεούς, που του φανέρωσαν τα σημάδια για τον τρόπο λύσης του δεσμού.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

παρῆλθε = έφτασε (παρέρχομαι, παρελθόν, παρελθοντικός)

τόδε έμυθεύετο = αυτό λεγόταν (μύθος, μυθικός, μυθολογία)

τούτον χρῆναι ἄρξαι = αυτός πρέπει να εξουσιάσει

ή κρανία, κράνεια = κρανιά, είδος δέντρου

ἀπόρως εἶχεν ἐξευρεῖν = αδυνατούσε να βρει

μὴ τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσῃται = μήπως αυτό προκαλέσει αναταραχή στο πλήθος

παίσας τῷ ξίφει = αφού το χτύπησε με το ξίφος

λελύσθαι ἔφη = είπε ότι λύθηκε

τὸ σέλας = το φως, η λάμψη

ἐπεσήμαναν = έστειλαν σημάδι (σημείο, σήμανση, σημαίνω, σημαντικός, ασήμαντος)

ἐπὶ τούτοις ἔθυε τῇ ὑστεραίᾳ = γι' αυτόν τον λόγο έκανε θυσίες την επόμενη μέρα

τοῖς φήνασι θεοῖς τὰ σημεῖα καὶ τοῦ δεσμοῦ τὴν λύσιν = στους θεούς που του φανέρωσαν τα σημάδια και τη λύση του δεσμού

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

παραζεύγνυμι	ζεύω μαζί // ενώνω, παντρεύω
διαζεύγνυμι	χωρίζω, διασπώ
σύζυξ	αυτός που είναι ζευγάρι με κάποιον άλλον
ἄζυξ	αυτός που δεν είναι ζευγάρι, άζευκτος, άγαμος
ομόζυξ	αυτός που είναι κάτω από τον ίδιο ζυγό με άλλον, ο ομόζυγος
ζεύγλη	το καμπύλο μέρος του ζυγού
ζεῦξις	η σύνδεση // το ζέψιμο των αλόγων
σύζευξις	ένωση, ζευγάρωμα
διάζευξις	διάσπαση, χωρισμός
ζυγώω, ζυγῶ	α. ε.: ενώνω κάτω από τον ίδιο ζυγό // ν. ε.: πλησιάζω, ζυγώνω
ζυγοστατέω, ζυγοστατῶ	ζυγίζω
ζυγοποιέω, ζυγοποιῶ	φτιάχνω ζυγούς
ζύγαστρον	κουτί, κιβώτιο
ζευκτήριος	κατάλληλος για ζεύξη
συζυγής	αυτός που είναι συνδεδεμένος με άλλον σε ενιαίο σύνολο
ζεύω	τοποθετώ ζώα στον ζυγό, για να σύρουν φορτίο
ζευγηλάτης	ζευγολάτης, ζευγάς, ζευγοτρόφος
διαζευκτήριο	πιστοποιητικό διαζυγίου
ζεῦγμα	το μέσο της σύζευξης
σύζευγμα	το αποτέλεσμα της σύζευξης
συζυγικός	αυτός που βρίσκεται μαζί με άλλον, συντροφικός

ΑΣΚΗΣΗ

1. Συμπληρώστε τις παρακάτω στήλες με ουσιαστικά ή επίθετα, που συνδέονται
ετυμολογικά με τον λεξιλογικό πίνακα:

[illegible]

ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ

Οριστική παρατατικού ρήματος *εἰμί*

Ο παρατατικός, όπως και στη ν.ε., είναι ο ιστορικός χρόνος που δηλώνει ότι μια πράξη γινόταν **διαρκώς ή επανειλημμένα στο παρελθόν**.

Το ρ. *εἰμί* κλίνεται στην οριστική του παρατατικού ως εξής (να συμπληρώσετε τους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών που λείπουν):

α.ε.		ν.ε.
_____	ἦ και ἦν	ήμουν
_____	ἦσθα	ήσουν
(οὗτος, αὕτη, τοῦτο)	ἦν	ήταν
_____	ἦμεν	ήμαστε
_____	ἦτε	ήσαστε
(οὗτοι, αὗται, ταῦτα)	ἦσαν	ήταν

ΑΣΚΗΣΗ

Συμπλήρωσε τα κενά με το σωστό τύπο παρατατικού του ρήματος *εἰμί* διαλέγοντας από τις επιλογές παρακάτω:

ἦσθα

ἦτε

ἦσαν

ἦν

ἦμεν

- Ὁ ποταμὸς βαθὺς _____ .
- Οἱ Λακεδαῖμονες ἐλεήμονες _____ .
- Σὺ καλὸς φίλος _____ .
- Ὑμεῖς _____ κατήγοροι.
- Ἡμεῖς διδάσκαλοι _____ .

Η αύξηση

Τα ρήματα στην **οριστική** των **ιστορικών χρόνων**, δηλ. του παρατατικού, του αορίστου και του υπερσυντελικού, παίρνουν στην αρχή του θέματος **αύξηση**, η οποία δηλώνει το **παρελθόν**. Υπάρχουν δύο είδη αύξησης: η **συλλαβική** και η **χρονική**.

ρήματα που αρχίζουν
από **σύμφωνο**

ρήματα που αρχίζουν
από **φωνήεν** ή
δίφθογγο

συλλαβική αύξηση

προσθήκη
ενός **έ-** πριν από το θέμα

λύω → **έ-**λυ-ον
γράφω → **έ-**γραφ-ον

χρονική αύξηση

έκταση
του αρχικού βραχύχρονου φωνήεντος

α, ε → η	ἀρχω → ἤρχον	ἐλπίζω → ἤλπιζον
αι, ει → η	αἶρω → ἥρον	εἰκάζω → ἥκαζον
ο → ω	ὀρίζω → ὤριζον	
οι → ω	οἰκίζω → ὤκιζον	
ϊ, υ̅ → ι̅, υ̅	ιδρύω → ἰδρυσον	ὕβριζω → ὕβριζον
αυ, ευ → ηυ	αὕξω → ἡὔξον	εὕδω → ἡὔδον

Παρατηρήσεις

- Τα **ρήματα που αρχίζουν από ρ-**, όταν παίρνουν αύξηση, γράφονται με **δύο ρ**, π.χ. **ρίπτω → ῥριπτον**.
- Στα σύνθετα ή παρασύνθετα^[1] ρήματα με **α'** **συνθετικό πρόθεση**, η αύξηση μπαίνει **μετά την πρόθεση**, π.χ. **ἀπάγω → ἀπη̅γον**, **ἐκφέρω → ἐξε̅φερον**, **ἐγκωμιάζω → ἐνε̅κωμίαζον**.

Οριστική παρατατικού και αορίστου ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

Σχηματισμός οριστικής παρατατικού ε.φ.

Σχηματισμός οριστικής αορίστου ε.φ.

Κλίση

οριστική παρατατικού		οριστική αορίστου	
α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
έ-τόξευ-ον	τόξευα	έ-τόξευ-σ-α	τόξευσα
έ-τόξευ-ες	τόξευες	έ-τόξευ-σ-ας	τόξευσες
έ-τόξευ-ε	τόξευε	έ-τόξευ-σ-ε(ν)	τόξευσε
έ-τοξεύ-ομεν	τοξεύαμε	έ-τοξεύ-σ-αμεν	τοξεύσαμε
έ-τοξεύ-ετε	τοξεύατε	έ-τοξεύ-σ-ατε	τοξεύσατε
έ-τόξευ-ον	τόξευσαν	έ-τόξευ-σ-αν	τόξευσαν

Οριστική αορίστου ενεργητικής φωνής αφωνόληκτων βαρύτονων ρημάτων

χειλικόληκτα: -ψα, π.χ. **τρέπ-ω → έ-τρεπ-σ-α → έτρεψα**, **βλάπτω → έβλαψα**.
ουρανικόληκτα: -ξα, π.χ. **λήγω → έληγ-σ-α → έληξα**, **τάττω → έταξα**.
οδοντικόληκτα: -σα, π.χ. **πείθω → έπειθ-σ-α → έπεισα**.

Ας δούμε... την κλίση των ρημάτων

ΦΩΝΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΕΓΚΛΙΣΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΧΡΟΝΟΙ

Ενεστώτας

Μέλλοντας

Παρατατικός

Αόριστος

Παρακείμενος

Υπερσυντέλικος

Τα ρήματα, όπως και κάθε κλιτή λέξη, έχουν:

α) **θέμα:** κωλύ-ω (το σταθερό μέρος του ρήματος)

β) **κατάληξη:** κωλύ-ω (το μέρος του ρήματος που μεταβάλλεται κατά την κλίση)

γ) **χαρακτήρα:** κωλύ-ω (το τελευταίο γράμμα του θέματος)

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Ανάλογα με τον χαρακτήρα, τα ρήματα τα χωρίζουμε σε:

A) **φωνηεντόληκτα**, με χαρακτήρα φωνήεν ή δίφθογγο

B) **συμφωνόληκτα**, με χαρακτήρα σύμφωνο

Τα συμφωνόληκτα μπορεί να είναι:

α) **ουρανικόληκτα**, με χαρακτήρα ουρανικό σύμφωνο: κ, γ, χ, ττ, σσ

β) **χειλικόληκτα**, με χαρακτήρα χειλικό σύμφωνο: π, β, φ, πτ

γ) **οδοντικόληκτα**, με χαρακτήρα οδοντικό σύμφωνο: τ, δ, θ, ζ

<u>ΡΗΜΑΤΑ</u>			
φωνηεντόληκτα	συμφωνόληκτα		
με χαρακτήρα φωνήεν ή δίφθογγο	με χαρακτήρα σύμφωνο		
λύ-ω	ουρανικόληκτα	χειλικόληκτα	οδοντικόληκτα
	με χαρακτήρα ουρανικό σύμφωνο: κ, γ, χ, ττ, σσ	με χαρακτήρα χειλικό σύμφωνο: π, β, φ, πτ	με χαρακτήρα οδοντικό σύμφωνο: τ, δ, θ, ζ
	πράττ-ω	γράφ-ω	πείθ-ω

<u>ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ</u>	<u>ΑΟΡΙΣΤΟΣ</u>
--------------------	-----------------

φωνηεντόληκτα

Για να σχηματίσουμε τον Παρατατικό και τον Αόριστο των βαρύτονων ρημάτων:

αύξηση + θέμα + κατάληξη

Στον Αόριστο προσθέτουμε **-σ** πριν από την κατάληξη. Έτσι οι καταλήξεις είναι:

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
-ον	-σ-α
-ες	-σ-ας
-εν	-σ-ε(ν)
-ομεν	-σ-αμεν
-ετε	-σ-ατε
-ον	-σ-αν

ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ

Να συμπληρωθούν όλα τα ρήματα

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
έλυ-ον	έλυ-σα
έλυ-ες	έλυ-σας
έλυ-ε	έλυ-σε(ν)
έλύ-ομεν	έλύ-σαμεν
έλύ-ετε	έλύ-σατε
έλυ-ον	έλυ-σαν

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
έκώλυ-ον	έκώλυ-σα

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
έθυ-ον	έθυ-σα

ουρανικόληκτα

Στα ουρανικόληκτα ο Αόριστος εμφανίζει **ξ**, γιατί:

κ + σ = ξ γ + σ = ξ χ + σ = ξ ττ + σ = ξ σσ + σ = ξ

ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ

Να συμπληρωθούν όλα τα ρήματα

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
έλεγ-ον	έλε-ξα
έλεγ-ες	έλε-ξας
έλεγ-ε(ν)	έλε-ξε(ν)
έλέγ-ομεν	έλέ-ξαμεν
έλέγ-ετε	έλέ-ξατε
έλεγ-ον	έλε-ξαν

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
έληγ-ον	έλη-ξα

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
έδωκ-ον	έδίω-ξα

ΧΕΙΛΙΚΟΛΗΚΤΑ

Στα χειλικόληκτα ο Αόριστος εμφανίζει **Ψ**, γιατί:

π + σ = **Ψ** β + σ = **Ψ** φ + σ = **Ψ** πτ + σ = **Ψ**

ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ

Να συμπληρωθούν όλα τα ρήματα

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
ἔτρεπ-ον	ἔτρε-ψα
ἔτρεπ-ες	ἔτρε-ψας
ἔτρεπ-ε(ν)	ἔτρε-ψε(ν)
ἐτρέπ-ομεν	ἐτρέ-ψαμεν
ἐτρέπ-ετε	ἐτρέ-ψατε
ἔτρεπ-ον	ἔτρε-ψαν

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
ἔστρεφ-ον	ἔστρε-ψα

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
ἔγραφ-ον	ἔγρα-ψα

ΟΔΟΝΤΙΚΟΛΗΚΤΑ

Στα οδοντικόληκτα ο Αόριστος εμφανίζει **Σ**, όπως στα φωνηεντόληκτα, γιατί το σ του Αορίστου διώχνει το οδοντικό:

τ + σ = **Σ** δ + σ = **Σ** θ + σ = **Σ** ζ + σ = **Σ**

ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ

Να συμπληρωθούν όλα τα ρήματα

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
ἔψευδ-ον	ἔψευ-σα
ἔψευδ-ες	ἔψευ-σας
ἔψευδ-ε(ν)	ἔψευ-σε(ν)
ἐψεύδ-ομεν	ἐψεύ-σαμεν
ἐψεύδ-ετε	ἐψεύ-σατε
ἔψευδ-ον	ἔψευ-σαν

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
ἔπειθ-ον	ἔπει-σα

<u>Παρατατικός</u>	<u>Αόριστος</u>
ἐφρόντιζ-ον	ἐφρόντι-σα

Η καθηγήτρια Γ. Καλαντζή